

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa

Polska Federacja Związkowa Pracowników Socjalnych i Pomocy Społecznej, w odpowiedzi na pismo DPS-XIII.070.98.2026 w sprawie konsultacji projektu rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania (nr 103 w Wykazie prac legislacyjnych Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej) - przedkłada następujące uwagi do dokumentu i projektowanych przepisów:

1. Należy na wstępie zwrócić uwagę, że podstawa prawna projektowanych przepisów tj. wskazany w projekcie rozporządzenia art. 50b ust. 5 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2026 r. poz. 639) – dalej u.p.s., nie istnieje w dniu sporządzania przedmiotowej opinii, bowiem ww. przepis, stanowiący delegację ustawową dla wydania rozporządzenia, pozostaje nadal jako jedynie procedowany. Ma to o tyle znaczenie, że angażowany jest cały proces konsultacji publicznych projektu rozporządzenia, bez pewności jednak, że projektowany przepis ustawy, dający podstawę wydania rozporządzenia, wejdzie w życie.
2. W w/w kontekście warto zauważyć, że co do zasady - akty normatywne, zawierające przepisy powszechnie obowiązujące, ogłaszane w dziennikach urzędowych wchodzi w życie po upływie czternastu dni od dnia ich ogłoszenia, chyba że dany akt normatywny określi termin dłuższy. W odniesieniu do w/w projektu rozporządzenia założono termin jego wejścia w życie z dniem 31 sierpnia 2026 r. Zdaniem naszej organizacji, ww. termin *vacatio legis* powinien zostać określony jako dłuższy z uwagi na konieczność dostosowania standardów świadczenia usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, sposobu świadczenia usług opiekuńczych oraz sposób monitorowania i oceny świadczenia usług opiekuńczych, w tym używanej dokumentacji oraz procedur już stosowanych przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej w ramach realizacji w/w zadania lub jego zlecenia. Proponujemy zatem wydłużenie zakładanego okresu wejścia w życie w/w rozporządzenia.
3. W § 2 ust. 1 projektu rozporządzenia proponujemy następujące brzmienie:

„§ 2. 1. Osoby wykonujące usługi opiekuńcze przy świadczeniu tych usług uwzględniają standard i sposób świadczenia usług opiekuńczych określony w przepisach niniejszego rozporządzenia i indywidualne potrzeby i możliwości psychofizyczne, w tym stopień samodzielności osób korzystających z tych usług.”

Zdaniem naszej organizacji, zakres czynności wykonywanych w poszczególnych obszarach usług opiekuńczych, powinien uwzględniać również stopień samodzielności osoby korzystającej z tych usług, tak by w sytuacji, gdy możliwości danej osoby na to pozwalają – usługi opiekuńcze nie zastępowały, ale uzupełniały jej samowystarczalność. Proponowany przez projektodawcę zapis, bez jego uzupełnienia o wskazany dodatkowy warunek samodzielności, może rodzić oczekiwanie zaspokajania także tych potrzeb (czynności) opiekuńczych, które dana osoba jest w stanie samodzielnie sobie zapewnić, co byłoby sprzeczne z ustawową zasadą subsydiarności.

4. W § 2 ust. 2 pkt 1 lit a tiret 2 projektu rozporządzenia proponujemy następujące brzmienie:

„– przygotowanie lub dostarczanie prostych posiłków, w tym jednego gorącego, z uwzględnieniem zalecanej diety, ”

Należy zauważyć, że w części jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, preferowaną i realizowaną formą zaspokajania potrzeb żywieniowych osób korzystających z usług opiekuńczych, jest ich zaplanowanie i przyznanie jako odrębnego świadczenia (posiłek), a czynność osoby świadczącej usługi polega w tym przypadku na ich dostarczeniu. Powyższe należałoby uwzględnić jako rozwiązanie alternatywne do projektowanego.

5. W § 2 ust. 2 pkt 1 lit b tiret 2 i 6 projektu rozporządzenia proponujemy wykreślić sformułowanie „dokonywanie” w odniesieniu do zakupów i sformułowanie „płacenie rachunków” etc.

Należy zauważyć, że osoby świadczące usługi opiekuńcze nie są uprawnione do przyjmowania i dysponowania środkami finansowymi od osób korzystających z tych usług. Dokonywanie zakupów i opłat wiąże się natomiast z takim obrotem środkami pieniężnymi. Nie można jednak powierzyć pracownikowi pracy, która wiązałaby się z nałożeniem na osobę świadczącą usługi opiekuńcze zupełnie nowej odpowiedzialności, związanej z dysonowaniem tymi środkami, co naruszałoby jego gwarancje związane z rodzajem umówionej pracy, a co w konsekwencji mogłoby także narażać na dodatkową i nie umówioną odpowiedzialność, np. karną, cywilną oraz ewentualne zarzuty. Takie wnioski nie są jedynie teoretyczne, ale także niestety wynikają z praktyki w tym obszarze. Jak słusznie zauważył Sąd Najwyższy w wyroku z 12.04.2012 r., II PK 216/11 – "Rodzaj umówionej pracy daje więc pracownikowi gwarancję pewności w zakresie obowiązków i odpowiedzialności. (...) Pracownik może też sam oceniać, czy ma zdolność i możliwość wykonania polecenia wykraczającego poza jego obowiązki, niezależnie od tego, że polecenie służbowe nie może prowadzić do trwałej (długotrwałej) zmiany rodzaju umówionej pracy". Reasumując – ww. problem należałoby rozwiązać w sposób systemowy, a nie pozostawiać jednostek lub podmiotów świadczących usługi opiekuńcze z dylematem dotyczącym obowiązku realizacji zadania (dokonywanie zakupów, opłat) vs. przestrzeganie praw pracowników (nakładanie pozaprawnych obowiązków).

6. W odniesieniu do § 3 ust. 4 projektu rozporządzenia, który wprowadza możliwość świadczenia jednej osobie, na rzecz której świadczone są określone usługi, przez dwie osoby wykonujące usługi opiekuńcze w tym samym czasie – to zdaniem naszej organizacji – już obowiązujące przepisy u.p.s. stwarzają taką możliwość. Zgodnie bowiem z art. 50 ust. 5 u.p.s., ośrodek pomocy społecznej albo centrum usług społecznych, o którym mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, przyznając usługi opiekuńcze, ustala ich zakres, okres i miejsce świadczenia. Tym samym, realizator tego świadczenia, w ramach swobody, wskazuje osobę wykonującą usługi, przy czym możliwe jest, że określonych względów oddeleguje 2 osoby do takich czynności. Tym samym, naszym zdaniem – albo należałoby zrezygnować z ww. zapisu, albo uczynić katalog takich czynności, w których usługi opiekuńcze w tym samym czasie świadczyć mogłyby 2 osoby, jako bardziej otwarty i zależny od potrzeb danej osoby lub oceny realizatora tych usług. Realizatorzy usług zgłaszają bowiem przykładowo, że asysta drugiego opiekuna, może wynikać z określonej postawy osoby, która tych usług wymaga.

Proponujemy zatem ewentualny zapis: „4. *W uzasadnionych przypadkach usługi, o których mowa w § 2 ust. 2 pkt 1 lit. c tiret pierwsze i pkt 2 tiret drugie, bądź w każdym innym szczególnym przypadku uzasadnionym oceną osoby lub podmiotu świadczącego usługi opiekuńcze, mogą być świadczone jednej osobie, na rzecz której świadczone są usługi, przez dwie osoby wykonujące usługi opiekuńcze w tym samym czasie.*”

7. W odniesieniu § 3 ust. 2 i 3 projektu rozporządzenia, nasza organizacja wskazuje, że świadczenie usług opiekuńczych wiązać się będzie często z wydłużeniem czasu pracy i ilością dni oraz pracy w święta i dni wolne. Podkreślić należy, że na rynku usług opiekuńczych już teraz brak jest dostatecznej liczby osób podejmujących się tej trudnej, odpowiedzialnej, często pozbawionej podstawowych narzędzi – pracy. Jak wynika z wielu raportów, zapotrzebowanie na personel opiekuńczy (także środowiskowy) będzie coraz większy. Zakładane w przepisach rozporządzenia – poszerzenie obowiązków osób świadczących ww. usługi, bez adekwatnych zmian w zakresie ich warunków wynagradzania i pracy – może przyczynić się do zwiększonego ryzyka rezygnacji z pracy lub braku naboru, a tym samym może to również oznaczać większe zagrożenie dla dostępności tego rodzaju pomocy. Apelujemy zatem ponownie, by w sposób pilny i kompleksowy wdrożyć zmiany dla kadr pomocowych, w tym opiekuńczych.
8. W § 4 pkt 3 projektu rozporządzenia proponujemy następujące brzmienie:

„3) *potwierdzanie wykonanych czynności, podlegających weryfikacji odbiorcy, w sposób ustalony przez ośrodek pomocy społecznej lub centrum usług społecznych wprowadzony na podstawie przepisów powszechnie obowiązujących.*”

Zauważyć należy, że coraz częściej udziałem naszej organizacji są skuteczne interwencje, dotyczące nieprzestrzegania przepisów prawa np. pracy, ochrony danych

osobowych osób korzystających z usług tj. w odniesieniu do wprowadzanych z łamaniem tych norm - narzędzi weryfikacji świadczenia usług np. cyfrowych. Z tego też powodu, choć uważamy proces cyfryzacji w zakresie świadczenia usług za istotny i pożądany, uważamy jednocześnie, że nie należy stwarzać pozorów legalności każdego narzędzia weryfikacji usług opiekuńczych.

Mamy nadzieję, że powyższe uwagi spotkają się z Państwa zrozumieniem i przyjęciem. Wnosimy o pisemne odniesienie się do każdej z uwag i poinformowanie naszej organizacji o dokonanych rozstrzygnięciach.

PRZEWODNICZĄCY
Polskiej Federacji Związkowej
Pracowników Socjalnych i Pomocy Społecznej

Paweł Maczyński